

661000. DOLGÁCS VILMOS

661000. NYELV: 1872.

TART.: NÉPI TÁRGYK MŰMŰBÁN

3 lap, 2 rajz

Földrajzi nyelvi: CSAKÁNY

Szaknyelvi: XV, B, 11

PAPÍRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

LELTÁRRA

ÁTVETVE AZ EGYSÉGES LTK. 2002 - es TETELE ÁHÓ

2002

NYITEL-KÖNYV MŰZSEUM KAPÓSVÁR

III/4/3.

Pongrácz Vilmos:

NEPI FARAGÓK NYOMÁBAN.

Népi faragók nyomában.

Néprajzi gyűjtéseim során arra a megállapításra jutottam, hogy nincs az országnak olyan eldugott községe, faluja, ahol ne találkoznánk népi faragókkal. Csákány községben a gyakori néprajzi házalás na meg a véletlen nyitotta meg az utat a népi faragók felé.

Egyik Vasárnap délután találkoztam Horváth Pali bácsival, aki takarosán faragott bottal lépegetett az utcán. Amint egymás mellé értünk, kezéből hirtelen kivettem a botot: "Pali bácsi ezt a botot akkor adom vissza ha már lerajzoltam!" Szívesen beleegyezett s kissé önérzetesen felelte, hogy azt a botot bizony ő faragta még legény korában, pásztorkodás közben de nem csak ezt az egyet hanem többet is. Tíz pengőért adta az uraságoknak és jóbarátainak.

Hogyan adta magát a botfaragásra Pali bácsi-kezdtém vallatni- valami belső kényszer folytán vagy a kézügyességét akarta próbára tenni?

Inkább az utóbbi-felelte- de hogyan? Paiss uraság akinek a fókáját /növendék üszők/ őriztem, elibém állt egy szépen faragott bottal és azt mondta: "Éppen egy ilyen botot fogsz nekem faragni! Megértetted? Szabódtam, hogy ezzel még soha nem foglalkoztam." Most fogsz. Próbáld meg. Tíz forintot adok darabjéért."

Arra gondoltam, hogy a fóka őrzése közben erre lesz időm, aztán a pénz is jól jön. Megpróbálom- mondtam az uraságnak és átvettem tőle a botot.

Az erdőben kerestem vadalma fát és annak a megfelelő ágait lemetszettem. Az istálló oldalánál a vastagabb végét megcsaptattam. A kellő mértékben hajlított ágat kikötöttem. Fél évi száradás után munkához fogtam. Édesapámnak volt egy vásott borotvája, azt fene élesre kiköszörültem és elkezdtem a faragást. Kezdetben igen nehéz volt de később lassan belejöttem és sikerült a botot ~~elkészíteni~~ készíteni. A későbbiek már jobban sikerültek. A botokat lakkal vékonyan bevontam, szép fényesek lettek. Hát így történt.

Pali bácsi mennyi időt fordított egy bot faragására? - kérdeztem kíváncsian.

Ha jól emlékszem egy hónap is belefogyott mert igazában csak deleltetés közben tudtam sokat faragni.

Eddig tartott a bot története. A faragás értékéből semmit sem von le, hogy minta után készítette, nem képzelőerőből. Faragó készsége volt s csak alkalom kellett, hogy megnyilvánuljon. Édesapja nem foglalkozott faragással.

A bot hossza 90 cm., hajlított vége kosárcserejét ábrázol. Laza csavarmenetű indabói tölgyfalevelek, stilizált virágok nőnek, kockás vonalozás tölti ki a mellettük lévő részeket. A bot hajlatában a faragó vezeték és keresztnevének kezdőbetűi H P látható. /1 sz. rajz./

Néprajzi házalásom közben Szobi vendel szilvafából faragott cigarettatárcát tett a kezembe, amikor faragott tárgyak után érdeklődtem. Ezt az édesapja faragta és ugyancsak az ő faragása a Kelemen Ferencznel talált gyümölcsös tálacska.

A 7 x 6 cm. méretű cigarettatartó 4 darabból áll. A tartó belseje, ahová a cigarettát kell tenni finoman vésett, Vendel bácsi meséli, hogy látta amikor édesapja ölte /fárasztotta/

magát ezzel. A faragás a belső vésés szintjével egyszerre történt, nehogy az anyag elhasadjon. A tartó fedele faragásmentes, rugózott, kevés emelésre felpattan. Az alja faragott külön darab, enyvével van beillesztve. A rugózott sarok felől vékony szeggel lyuggatott keskeny bádoglemez van erősítve, pirosfejű gyufa használatá^{2/d.}ba. / Kénköves gyufa surlódásra meggyuladt. /

A faragás kőzelőerőből történt nem nagy igényű munka de látszik rajta a szép szeretete. Hajlitott ferde száron virágok, levelek. Egyik oldalon 2/b. pontozással tölti ki a virágok és levelek közti teret, a másik oldalon 2/a. pedig fordított levelekkel. A tartó alja is levél diszitésű. 2/c.

A gyümölcsstartó ovális alakú és bükkfából készült. Hullámosan átfutó szőlővenyigén ellentétes rajzu levelek, szőlővel. A közepén tekercs-szerű "Emlék" felirat. / 3 sz. rajz. / A tartó széle szintén faragott. / 3/a. /

A korbácsnyél / 4 sz. rajz / már a fiának Szobi Vendelnek a munkája. A szilvafából faragott 45 cm. hosszú nyélnek nem a diszitó faragásban hanem az enyhén keskenyedő fa részbeosztásaiban van az érdekessége. Ezek a szaggatott beosztások pontosak, csiszoltak, szemnek tetszetősek. Vendel bácsinak ez az egyetlen faragása. A korbácsnyél eredetileg sima volt és ő is pásztorkodás közben jött arra, hogy kifaragja.

"A szilvafa szívós, faragásra elég kemény anyag. Többször arra gondoltam, hogy félbehagyom, aztán még is befejeztem. Most nyugdíjas vagyok, időm is akadna efféleire de gyöngye a szemem." Ezt mondta és egy kicsit sójajtott hozzá.

Ezeket a faragó embereket arra kértem, hogy ügyeljenek a tárgyakra s ha feleslegessé válik adják át a múzeumnak.

Pongrácz Vilmos
Csákaú, 1942. VIII.

Somogy Múzeumi Műhely
14-711
Néprajzi aratór

2/a.

2.

2/b.

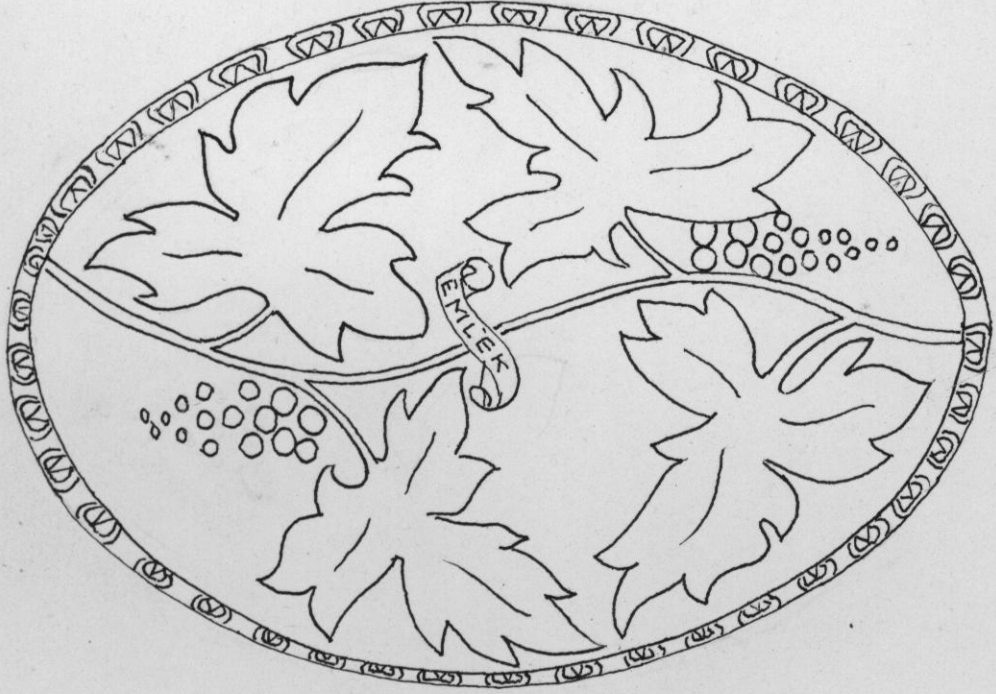
2/d.

2/c.

3.

3/a.

